

Світлана Гринюк
Національний авіаційний університет
м. Київ (Україна)

Роль «пандемічної» кризи в трансформації вищої освіти: нові вектори інтернаціоналізації

***Анотація.** Стаття присвячена висвітленню деяких думок і кейсів щодо інтернаціоналізації вищої освіти, які нині представлені у сучасному світовому дискурсі у галузі освіти. Публічний дискурс на цю тематику є соціальним конструюванням, в процесі якого народжуються можливі сценарії майбутнього вищої освіти. Ці сценарії можуть стати стратегіями реальних дій як окремих університетів, так і світової вузівської системи в цілому.*

***Ключові слова:** пандемія COVID-19, інтернаціоналізація вищої освіти, навчання за кордоном, академічна мобільність.*

***Abstract.** The article is devoted to highlighting some opinions and cases on the internationalization of higher education, which are now presented in modern world discourse in the field of education. Public discourse on this topic is a social construction, in the process of which possible scenarios for the future of higher education are elaborated. These scenarios can become strategies for real action of both individual universities and the global university system as a whole.*

***Key words:** COVID-19 pandemic, internationalization of higher education, studying abroad, academic mobility.*

Дослідження є результатом проєкту «Потенціал вищої освіти в умовах пандемії: глобальний, європейський, національний виміри» (реєстраційний номер: 2020.01/0172) Національного фонду досліджень України профінансованого за кошти державного бюджету.

Пандемія COVID-19 призвела до серйозних структурних змін у закладах вищої освіти, зумовлених конкурентною динамікою зміцнення бренду, зміною потреб студентів, розвитком та розповсюдженням нових технологій

навчання, скороченням кількості іноземних студентів та входженням великих технологічних компаній на ринок, а також до закриття, об'єднання та реструктуризації університетів через скорочення фінансування. Відтак, пандемічна криза COVID-19 прискорила та активізувала довготривалі тенденції у галузі освіти, створюючи природний експеримент, в якому перевіряються та оцінюються численні інновації.

На початку травня відомий американський експерт у галузі міжнародної освіти Джон Худз'як в статті «Інтернаціоналісти вищої освіти повинні бути руйнівниками» висловив ряд тез. За його словами, глобалізація та інтернаціоналізація не зникнуть, але завтра вони не будуть такими, як вчора. Організації та люди, що займаються процесами інтернаціоналізації, повинні бути «руйнівниками» і в своїх думках, і в діях, щоб пристосуватися до нових реалій за допомогою змін та інновацій. Тим більше, що провісники «нової нормальності» заявляли про себе ще задовго до пандемії коронавіруса, з-поміж них:

✓ Скорочення інвестицій у вищу освіту, яке тепер посиляться економічними наслідками COVID-19. Підтримка багатьох видів міжнародної діяльності не буде досягати рівня, досягнутого в недавньому минулому.

✓ Глобальне поширення якісної освіти та дослідницького потенціалу на всіх континентах, розширило можливості для залучення кращих студентів і вчених. США, Канада, ряд європейських країн, Австралія, Китай, Японія стали реально конкурувати за ціною і якістю університетської освіти.

✓ Швидке зростання витрат на навчання своїх і іноземних студентів обмежило доступ до освіти, змінило вектори академічної мобільності і умови навчання.

✓ Поява більш економічних і гнучких, але досить якісних, регіональних моделей мобільності для викладачів і студентів поставило під сумнів однозначну пріоритетність дорогих стажувань у високорейтингових університетах.

✓ Посилився в останні роки пошук більш екологічних і стійких способів міжнародної взаємодії. Нині він стає ще актуальнішим завдяки кризовим зрушенням авіаційної галузі, послуги якої стануть після спаду пандемії менш комфортними, але більш дорогими. Використання в такій ситуації широких можливостей цифрових технологій для комунікації і навчання виявляється реальною, якщо не ідеальною, альтернативою живому спілкуванню і офлайн-навчанню.

Про всі ці «проблемні» тренди деякі експерти, включаючи самого Джона Худзіка, писали років десять тому, проте не були почуті широкою академічною громадськістю. Зберігати статус-кво було простіше. На сьогодні у інтернаціоналістів вищої освіти немає іншого вибору, окрім як бути активними агентами реальних змін і інновацій.

Так, найважливіші складові інтернаціоналізації – навчання за кордоном і академічна мобільність – зіштовхнулися з новою реальністю. Цього зіткнення не уникали навіть такі флагманські програми, як фінансована Держдепартаментом США стипендіальна програма Фулбрайта. У березні було оголошено про призупинення грантів для всіх її учасників. І вони, перебуваючи в різних країнах світу, були змушені повертатися додому, залишивши незавершеними свої дослідницькі проекти.

Існують і більш безрадісні прогнози щодо термінів відновлення навчання за кордоном і різних форм академічної мобільності. Так, одна з найбільших американських некомерційних організацій-провайдерів навчання за кордоном IFSA (Institute for Study Abroad) вважає, що ці процеси почнуть відновлюватися не раніше весни 2021 року і в значно менших масштабах, ніж раніше.

Виходячи з таких прогнозів, багато організацій-провайдерів почали кардинально переглядати свої стратегії з урахуванням можливості повторення ситуацій глобальної кризи. Зокрема, нові вимоги будуть пред'являтися до медичних та інших страховок для студентів; до орендованого ними житла, яке в разі потреби має бути пристосоване для вимушеної самоізоляції, і т.п. Головні ж

зміни повинні торкнутися цілей організації навчання за кордоном, його цінностей і форматів.

Нинішня криза дає можливість по-новому поглянути на ключові фактори міжнародної вищої освіти і світової науки, поставивши на чільне місце нову цінність – міжнародну взаємопов'язаність на благо людства. Уроки історії та сама ситуація з пандемією демонструють, що найкращою відповіддю на глобальні виклики є міжнародне співробітництво. Жодна країна не володіє вичерпними ресурсами (знаннями і дослідницькими можливостями) для вирішення проблем такого масштабу самостійно. Вчені, редактори наукових журналів і спонсори по всьому світу відгукнулися на заклик Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) об'єднати зусилля для швидкого створення і виробництва вакцини проти COVID-19.

У ситуації, коли весь «світ натиснув на кнопку «пауза», найбільш ініціативні провайдери почали продумувати нові сценарії закордонного навчання: віртуальні міжнародні стажування під час закриття кордонів і гібридні варіанти академічної мобільності в посткризовий період. У зв'язку з цим з'явилося і стало стійким поняття «домашня інтернаціоналізація». Університети і коледжі змушені створювати під ці сценарії, що здавалися раніше абсолютно фантастичними, нові формати своїх програм. Так, наприклад, Університет Аркадії в Пенсільванії (США) запропонував платну програму «Віртуальна Європа». В рамках цієї програми студенти змогли записатися не лише на онлайн-курси викладачів-«Амбасадор» Університету Аркадії в Лондоні, Дубліні, Единбурзі, Барселоні, Гранаді, Афінах або Римі; але і на участь у віртуальних стажуваннях з роботодавцями в цих же містах.

Звичайно, інтернаціоналізація «на дому» вимагає нової педагогіки, нових форматів активного навчання та інноваційного використання технологій. І ця педагогіка повинна бути відкритою: бути результатом творчості викладачів університетів різних країн і одночасно бути доступною для всіх, хто її потребує. Тільки так вона може

бути швидко створена і почати давати свої плоди в умовах глобальних криз.

Відтак, у галузі вищої освіти йдуть одночасно два процеси: руйнування колишньої і поява нової парадигми. Час «рутинних» завдань і процесів в інтернаціоналізації призупинився, настав час інновацій і руйнування старого.

Список використаних джерел

1. Brammer S., Clark T. COVID-19 and Management Education: Reflections on Challenges, Opportunities, and Potential Futures // *British Journal of Management*. – 2020. – Vol. 31. – P. 453-456.
2. Owen P. Hall. Editorial: COVID-19 and the Future of Management Education – 2020. – Vol. 23. – Is.1. – P. 1-6.
3. Berezhna S., Prokopenko I. Higher Education Institutions in Ukraine during the Coronavirus, or COVID-19, Outbreak: New Challenges vs New Opportunities // *Revista Romaneasca pentru Educatie Multidimensionala*. – 2020. – Vol. 12, Is. 1 Sup. 2. – P. 130-135.